

990618-1

Když někdo dnes mluví o intuici, rozumí tím obvykle jakési přímé, „bezprostřední“ nahlédnutí něčeho, nějaké skutečnosti, tj. nahlédnutí bez základu v nějaké zkušenosti. To je ovšem iluze: každé nahlédnutí je nějak zprostředkováno, jen nemusí vždycky vědět, čím a jakým způsobem. Nahlédnutí „intuitivní“ je jakoby zkráceno, ale to se nám tak jen jeví, jen se nám to jako zkrácené předvádí ve srovnání s někdy dost namáhavým a pomalým zjišťováním všech aspektů skutečnosti i příslušných okolností, jak jsme tomu zvyklí a zejména jak to může po celou dobu zůstat pod naší kontrolou. Ve skutečnosti je intuice sama zvláštním druhem zkušenosti, která má navíc rozsáhlé zkušenostní předpoklady (někdy dokonce „sbalené“ v rámci genetické informace, která může být předána další generaci, aby pak musela znovu být „rozbalena“, má-li „fungovat“ – tak je tomu zejména u hmyzu – ve formě tzv. instinktů – , ale také v kultuře, takže jde o „zkušenosti“ nejen individuální, ale také kolektivní a rodové). Ve vztahu k intuicím a intuitivitě zcela zbytečně dochází ke dvěma extrémům, totiž na jedné straně k naprosté nedůvěře v intuici a k podezření, že jde o pouhý podvod (eventuelně i sebepodvádění), a na druhé straně k nekritické důvěře v intuici, jako by to byl vyšší typ poznávání. Skutečnost dnešního evropského člověka (individuálně i společensky) je taková, že schopnost intuitivního nahlédnutí je jednak velmi řídká (vyskytuje se velmi vzácně a týká se převážně jen velmi úzkého výseku lidského světa, tj. bývá úzce specializovaná), je však na druhé straně – není-li úzce specializována a náležitě kultivována – také velmi nespolehlivá, takže přechod mezi intuicí a pouhým zdáním či svévolným nápadem je prakticky neznatelný a nekontrolovatelný (což zpětně zase ovlivňuje naši nedůvěru v intuici a tím ještě další oslabování její role). Na druhé straně zůstává nepochybnou a stále mezi lidmi přítomnou i funkční formou zkušenosti, která navzdory veškeré nespolehlivosti hraje významnou úlohu v mnoha směrech a v mnoha oborech (i když musí být vždy kontrolována a ověřována, pokud jde o její platnost).

(Písek, 990618-1.)